

'Onvoorwaardelijke relatie' binnen Bijzondere Jeugdbijstand onmogelijk?

Visie

Mieke Lampaert | 't Groot Hersberge | Torhout

"Emancipatorische krachten maken altijd al een onderdeel van de geschiedenis uit. Er is altijd al een bevolkingsgroep geweest die uitgesloten, achtergesteld werd binnen een cultuur, een gemeenschap. Vanuit die oorspronkelijke achteruitstelling komt dan een bescherming. Eerst vanuit een caritasgedachte, daarna binnen een wettelijk kader. De minderheidsgroep krijgt rechten, een eerste stap binnen emancipatie. Denk maar aan het stemrecht dat eerst enkel voor rijke mannen was, daarna voor alle mannen en als laatste voor vrouwen." Het is geen letterlijk citaat maar toch een van de vele zaken die mij bijgebleven zijn uit een studiedag waar Karel De Corte een voordracht gaf rond 'Emancipatorisch werken vanuit een residentiële voorziening voor personen met een verstandelijke beperking'. Het burgerschapsmodel heeft ervoor gezorgd dat ook personen met een beperking nu rechten en plichten krijgen, geëmancipeerd worden. Tijdens deze studiedag gaf Karel De Corte eerst een theoretisch kader. Zijn uitgangspunt was dat om emancipatorisch te werken, niet alleen de individuele werknemer een omslag moet maken maar ook de organisatiecultuur waarin hij werkt. Karel De Corte gaf een algemeen overzicht van de structuurwijzigingen die een voorziening moet maken om een emancipatorische koers te varen. Daarnaast een hertekening van het profiel van de opvoeder in de toekomst. Het was vooral het laatste stuk dat mij aansprak en waar ik in onderliggend artikel wat verder wil op ingaan.

Het feit dat de studiedag gepland was op vrijdag de 13de had me bijna nog tegengehouden. Toch was de nieuwsgierigheid om enkele kaders en concrete handvaten mee te krijgen om aan de slag te gaan binnen mijn voorziening groter dan mijn bijgeloof. Het decreet rechtspositie had de bescherming voor jongeren binnen de bijzondere jeugdzorg in een wettelijk kader gegoten. Ook voor hen een eerste stap naar emancipatie? Niettegenstaande Karel De Corte werkt met personen met een verstandelijke beperking, heeft hij enkele bruikbare tips gegeven om op vlak van cliënten, hulpverleners en voorziening emancipatorisch te kunnen werken.

Een van de zaken die nodig zijn op niveau van de hulpverlener is de 'goed genoeg' relatie

tussen cliënt en hulpverlener. 'De voorwaarde van de onvoorwaardelijkheid' maakt daar onderdeel van uit. 'Onvoorwaardelijkheid' waar had ik dat nog gehoord? Inderdaad, 'onvoorwaardelijkheid' is ook een aspect van de participatieve basishouding. Ik herinner me nog dat ik ook bij de voorstelling van die participatieve basishouding een beetje ongemakkelijk begon te worden bij die 'onvoorwaardelijkheid'. Ook nu weer had ik een ambetant gevoel toen Karel De Corte het had over de 'onvoorwaardelijkheid'. Kan dat wel binnen de bijzondere jeugdbijstand? Wil ik, als simpele hulpverlener, op basis van de onvoorwaardelijkheid in een hulpverleningsrelatie stappen?

- 'De voorwaarde van de onvoorwaardelijkheid' maakt onderdeel uit van de 'goed genoeg' relatie -

Is het wel eerlijk ten opzichte van de cliënt om zo'n basis voorop te stellen? In het volgend artikel wil ik hierbij enkele aantekeningen maken. Ik wil enkele zaken aanhalen die het mij moeilijk maken om bij het aangaan van een relatie met een van mijn gasten, deze relatie onvoorwaardelijk te noemen. Er zijn volgens mij zowel op het niveau van de cliënt, als op het niveau van de hulpverlener, het team en de organisatie beperkingen die een onvoorwaardelijke relatie in de weg staan. Ik wil hier zeker niet de pretentie hebben om wetenschappelijk of volledig te zijn maar wil hierbij vanuit de buik enkele bedenkingen geven.

Onvoorwaardelijkheid

Laat ons in eerste instantie de begrippen nog eens verduidelijken. Waarover ging het binnen de participatieve basishouding? Het zijn de jongeren en ouders die aan de basis liggen van die participatieve basishouding. Wat verwachten zij als ze het hebben over onvoorwaardelijkheid?

Staat onvoorwaardelijk achter de cliënt (onvoorwaardelijkheid)

"Het is tof als je voelt dat de begeleiders achter je staan, dat ze er voor ons zijn, dat ze zeggen dat je je niet mag laten doen".

"Ze moeten laten zien dat ze me niet in de steek zullen laten".

In het eerste citaat kan ik mij nog vinden, ik heb echter nog aan geen enkele gast beloofd dat ik hem nooit in de steek ga laten. In het vervolg van mijn artikel vind je de redenen waarom ik dit nog nooit beloofd heb en ook nooit zal beloven.

”‘goed genoeg relatie’: veiligheid, vertrouwen en verbondenheid bepalen de draagkracht van de relatie om te groeien en zich te ontplooien. Vanuit een voldoende draagkracht van een relatie kan men emancipatorisch werken.”, zo omschrijft Karel De Corte het. Ik kan er mij voor een stuk in vinden tot hij als een van de voorwaarden om tot zo'n relatie te komen de 'voorwaarde van de onvoorwaardelijkheid' benoemt. Dan haak ik opnieuw af.

Vanuit het cliënt perspectief

Wie is de cliënt binnen de bijzondere jeugdbijstand? Dit is niet alleen de jongere, dit is de jongere samen met zijn context. Staat onvoorwaardelijkheid dan niet in schril contrast met de meerzijdigpartijdigheid? Ik kan moeilijk met beide partijen een onvoorwaardelijke relatie aangaan. Ook Karel De Corte gaf aan dat ze binnen zijn voorziening op die manier al eens in conflict komen. In zo'n geval kiest men dan resoluut de kant van de cliënt. Je kunt je binnen bijzondere jeugdzorg, volgens mij, niet permitteren om 'kant' te kiezen. Je moet met een context aan de slag.

Als we vanuit het standpunt van de jongere kijken: kan de doorsnee jongere binnen de bijzondere jeugdbijstand dan een onvoorwaardelijke relatie aan? De leeftijd zorgt al voor een eerste obstakel. Wij werken met jongeren die binnen hun ontwikkeling nog een duidelijke structuur, een houvast nodig hebben.

- Blijkbaar primeren, vanuit de ontwikkeling en de problematiek, duidelijkheid en eerlijkheid boven onvoorwaardelijkheid -

Niet enkel vanuit hun leeftijd maar ook vanuit hun problematiek. Denken wij maar aan een hechtingsstoornis. Zo'n problematiek zorgt ervoor dat duidelijke lijnen, structuren, een noodzaak zijn als we een goede hulpverlening willen aanbieden. Duidelijke lijnen met duidelijke gevolgen als die lijnen niet gevolgd worden. Een time-out of een definitieve uitsluiting kan daar uiteraard ook bijhoren. Die duidelijkheid is zelfs een recht van de jongere. Tijdens de inspectie rond het kinderrechtenverdrag werden wij nog op de vingers getikt omdat ons sanctiebeleid niet voldoende duidelijk was.

Blijkbaar primeren, vanuit de ontwikkeling en de problematiek, duidelijkheid en eerlijkheid boven onvoorwaardelijkheid.

Vanuit het perspectief van de individuele hulpverlener

Een voorwaarde om een onvoorwaardelijke relatie aan te gaan is voldoende tijd hebben om een vertrouwensrelatie uit te bouwen. Wat als ik als individuele hulpverlener ziek word, een betere job vind? Verhindert mijn belofte van onvoorwaardelijkheid mij dan om daarop in te gaan?

Volgens Karel de Corte heeft elke hulpverleningsrelatie een persoonlijke en een professionele dimensie. De persoonlijke dimensie is uniek en het wegvallen ervan, het afscheid staat gelijk aan een verlies. De professionele dimensie is een constante, ook bij afscheid is er geen verlies. Het gaat dan meer om de zaken waar je voor staat dan wie die zaken verpersoonlijkt. Binnen mijn begeleidingen klopt dat inderdaad. Elke jongere die aan mij zaken vertelt met de vraag om het binnen het team niet verder te vertellen, vangt bot. Hij krijgt dan altijd de boodschap het op die voorwaarden beter niet te vertellen. Ik werk namelijk in een team.

Vanuit het teamperspectief

Als team zou je dus een onvoorwaardelijke relatie moeten aangaan met de jongere. Als een individuele medewerker dit niet kan, dan kan een team die onvoorwaardelijkheid waarborgen. De cliënt gaat dan geen relatie aan met een individu maar met een team. Dat team wordt dan verpersoonlijkt in een individuele begeleider.

Kan de draagkracht van een team dan de onvoorwaardelijkheid binnen een relatie waarborgen? Moet een team dan ondanks alles doorgaan met een jongere? Ook als zij onvoldoende mogelijkheden hebben om verder op een hulpvraag in te gaan? Ook als de symptomen van de problematiek de draagkracht van het team overstijgen? Moet men dan onvoorwaardelijk het traject van de jongere verder zetten?

Vanuit het organisatieperspectief

Binnen het residentiële landschap van de bijzondere jeugdbijstand heb je binnen de begeleidingstehuizen twee verschillende categorieën: categorie één en categorie 1-bis. Een 1-bis voorziening heeft opname plicht. Laat ons nu eens zeer idealistisch zijn en de wachtlijsten wegdenken. Een jeugdrechter kan dan een jongere plaatsen in een 1-bis voorziening. Die voorziening kan een opname niet weigeren. Is dat dan hetzelfde als een onvoorwaardelijke relatie aangaan? Hoe ver kan je als voorziening gaan en waar moet die onvoorwaardelijkheid onderdoen aan groepsbelangen, bescherming van personeel?

Ook hier wil ik opnieuw de opmerking over ons onvoldoende uitgeschreven sanctiebeleid aanhalen. Is dat sanctiebeleid -naast een manier om duidelijkheid te creëren naar de jongere toe- ook een mogelijkheid om de grenzen van de onvoorwaardelijkheid aan te geven? Dit zowel op het niveau van de individuele werknemer, het team als de organisatie?

Ook hier nog een kanttekening rond de duur van een relatie. Het uitgangspunt binnen de bijzondere jeugdbijstand is een jongere zo snel mogelijk weer te laten functioneren in zijn context. Kun je het dan als voorziening maken om eerst nog een tijd te investeren in een onvoorwaardelijke relatie? Is dit niet in schril contrast met het doelmatig werken?

Besluit

Laat mij hier nog even de vrijheid om duidelijk te stellen dat ik absoluut niets heb tegen het emancipatorisch gedachtengoed. Het tegendeel is waar. Wij streven ernaar jongeren te bekijken vanuit hun mogelijkheden, hun krachten. 'Jongeren samen met hun context laten groeien in het nemen van verantwoordelijkheid' is binnen 't Groot Hersberge onze nieuwe missie. Het geloof daarin zorgt dat ik al tien jaar binnen de sector werk, ondanks het feit dat ik nog nooit een onvoorwaardelijke relatie ben aangegaan. Deze zaken zorgen ervoor dat ik al tien jaar in de sector werk. Ik ben ervan overtuigd dat ik als individuele hulpverlener samen met mijn team, mijn organisatie duidelijke grenzen moet stellen. Deze zorgen ervoor dat de jongere de mogelijkheid heeft om binnen duidelijke grenzen te experimenteren, te groeien.

Mieke Lampaert
't Groot Hersberge
Groenestraat 2
8820 Torhout
050/21 12 92
hersberge@skynet.be

Reactie van Karel De Corte

Beste,

Ik ben blij dat u op de studiedag interessante dingen hebt gehoord, en dat het tot nadenken heeft aangezet.

Ik vind het bijzonder moeilijk om zinvolle bedenkingen te geven over jouw tekst. Zoals ik ook op de studiedag gezegd heb, ligt mijn ervaring in het werken met volwassenen. U merkt terecht op dat de uitbouw van een onvoorwaardelijke relatie met kinderen en jongeren waar u mee werkt, allerminst evident is. Toch heb ik de indruk dat u onvoorwaardelijkheid gelijk stelt met grenzeloosheid, en dat is wat mij betreft niet het geval. Je kunt vanuit een onvoorwaardelijke attitude gerust gedrag begrenzen en corrigeren. Dit is trouwens wat ouders (zouden moeten) doen met hun kinderen: vanuit een onvoorwaardelijke liefdevolle band hun kind bijsturen en optreden als morele gids die zegt wat mag en niet mag. Een onvoorwaardelijke relatie drukt waardering uit die los staat van gedrag. Het betekent echter niet dat als je als hulpverlener gedrag bijstuurt, dat dit iets aan jouw waardering en verbondenheid met de persoon moet veranderen, wel integendeel.

U mag me altijd contacteren. Ik ben bereid om bijvoorbeeld via een interview mee te werken aan jullie tijdschrift.

Met vriendelijke groet
Karel De Corte

Wordt dus zeker vervolgd, graag ook met uw reacties.